

Nové smernice Európskej únie pre obnoviteľné zdroje energie

Miroslav Mariaš

V poslednom období nielen v Európskej únii, ale na celom svete vzrástol význam sektora energetiky, a to hlavne pre oblasť trvalo udržateľného rozvoja. Tieto trendy, a tým aj úloha energetiky, boli definované aj na posledných dvoch celosvetových konferenciách OSN (Svetový summit o trvalo udržateľnom rozvoji (WSSD) – september 2002, Johannesburg a UNFCCC COP-8, november 2002, New Dillí a COP-9, december 2003, Miláno). Smerovanie rozvoja energetiky pomaly, ale isto prechádza od spaľovania klasických fosílnych palív a využívania klasických technológií na ich spaľovanie k využívaniu environmentálne vhodných palív a energie, pričom jednou z alternatív sú práve obnoviteľné zdroje energie. Aj preto bola v rámci WSSD vytvorená Johannesburská koalícia pre obnoviteľnú energiu. V súčasnosti sa konajú prípravné zasadnutia koalície smerujúce k Svetovej konferencii o obnoviteľných zdrojoch energie, ktorá sa bude konať v júni 2004 v Bonne.

Európska komisia (EK) pokračuje v plnení Európskeho programu o zmene klímy (ECCP). Vo svojej prvej správe ECCP v júni 2001 EK konštatovala, že je potrebné posilniť opatrenia zamerané na oblasť spotreby v energetike. V apríli 2003 EK prezentovala 2. správu ECCP. Bolo konštatované, že opatrenia na posilnenie a podporu opatrení na zníženie emisií skleníkových plynov v oblasti dodávky energie sa naplňujú (smernice na podporu výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov energie, na podporu využívania biopalív v doprave a na podporu výroby elektriny z kombinovanej výroby elektriny a tepla).

Osobitý význam v rámci legislatívy EÚ má Biela kniha využívania obnoviteľných zdrojov energie Európskej únie, ktorá slúži členským štátom EÚ ako základný dokument rozvoja obnoviteľných zdrojov energie na obdobie do roku 2010. Obsahuje konkrétny cieľ zvýšenia podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkových primárnych zdrojoch energie zo 6 % (rok 1997) na 12 % v roku 2010.

Na základe Bielej knihy Európska komisia v roku 1999 spustila inicializačnú kampaň (1999 – 2003), v rámci ktorej sa snaží stimulovať rozvoj využívania obnoviteľných zdrojov energie. Výsledkom tejto kampane je Smernica na podporu elektriny vyrobenej z obnoviteľných zdrojov energie, prijatá v roku 2001, ako aj Smernica pre biopalivá a Smernica pre energetickú hospodárnosť budov.

K ďalším dôležitým nástrojom na podporu opatrení z Bielej knihy patrí komunitný program ALTENER II (1998 – 2002) a jeho nástupca, Inteligentná energia – Európa 2003 – 2006 časť ALTERNER III. Tieto komunitné programy sú zamerané na podporu inštitucionálneho rámca Európskej únie, špeciálne pre obnoviteľné zdroje energie. Ich hlavnou úlohou je vytvorenie podmienok na realizáciu navrhnutých projektov a ich implementáciu do praxe vo všetkých oblastiach podpory – od inštitucionálneho rámca, až po vyhládanie možností financovania realizácie projektov.

Smernica o podpore elektriny vyrobenej z obnoviteľných zdrojov energie

Smernica 2001/77/ES Európskeho parlamentu a rady z 27. septembra 2001 o podpore elektriny vyrobenej z obnoviteľných zdrojov energie na vnútornom trhu s elektrinou predstavuje významný legislatívny predpis na podporu výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov energie v EÚ. Členské štáty majú implementovať túto smernicu do 2 rokov od nadobudnutia jej platnosti, t. j. do 27. 10. 2003. Cieľom smernice je podporiť a zvýšiť podiel výro-

by elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov. Členské štáty majú do 27. 10. 2002 a následne každých 5 rokov schváliť a publikovať správu so stanovením národných indikatívnych cieľov pre podiel elektriny vyrobenej z obnoviteľných zdrojov energie na celkovej spotrebe na nasledujúcich 10 rokov, ako aj opatrenia, ktorými tieto ciele naplnia. Smernica uvádza indikatívne ciele pre obnoviteľné zdroje energie do roku 2010.

Pri stanovení cieľov do roku 2010 majú členské štáty vziať do úvahy referenčné hodnoty, ktoré boli schválené v rade ako výsledok dlhých rokovaní medzi členskými štátmi, ako aj všetky medzinárodné záväzky, najmä Kjótsky protokol. Referenčné hodnoty sú uvedené v prílohe smernice a sú indikatívne. V prípade niektorých krajín však predstavujú značný nárast podielu obnoviteľných zdrojov na celkovej výrobe elektriny. Jednotlivé ciele sú úzko spojené s podielom napr. vodnej energie na výrobe elektriny, pričom najmä štáty s vysokým podielom vodnej energie (Rakúsko, Švédsko, Portugalsko) zdôrazňujú, že tieto údaje do značnej miery závisia od hydrologických podmienok v daných rokoch.

Členské štáty majú uverejniť najneskôr do 27. 10. 2003, a potom každý druhý rok správu, ktorá bude obsahovať analýzu pokroku dosiahnutého pri plnení národných indikatívnych cieľov. Táto správa naznačí, v akom rozsahu sú prijaté opatrenia v súlade s národným záväzkom týkajúcim sa zmeny klímy.

Na základe týchto správ Európska komisia posúdi do 27. 10. 2004 pokrok dosiahnutý v jednotlivých krajinách a nakoľko sú národné indikatívne ciele v súlade s globálnym indikatívnym cieľom určeným v Bielej knihe OEZ. Tento cieľ je 12 % z celkovej výroby energie do roku 2010 a 22,1 % z celkovej výroby elektrickej energie do roku 2010.

Ďalej smernica ukladá zjednodušenie administratívnych postupov v jednotlivých členských štátoch a predkladanie pravidelných správ o podporných programoch komisii.

Do 27. 10. 2003 členské štáty mali zabezpečiť garantovanie pôvodu elektriny, t. j. ošetrovanie otázky, či elektrina pochádza z obnoviteľných zdrojov energie, a to podľa objektívnych, transparentných a nediskriminačných kritérií, stanovených v jednotlivých členských štátoch. Táto záruka pôvodu musí byť vystavená na základe žiadosti jedným alebo viacerými kompetentnými orgánmi, ktoré musia byť nezávislé od výroby a distribúcie a zodpovedné za vydávanie záruk. Záruka má obsahovať špecifikáciu zdroja, z ktorého bola elektrická energia vyrobená, ďalej dátumy a miesta výroby a v prípade vodných elektrární je potrebné uviesť aj výkon zdroja. Súčasťou smernice 2001/77/ES je tabuľka, v ktorej sú určené indikatívne ciele ako základ na stanovenie národných cieľov využívania OEZ na výrobu elektrickej energie.

V súčasnej dobe sa v rámci komunitného programu Inteligentná energia – Európa 2003 – 2006 pripravujú pre rok 2004 tzv. **Zladené konania** (Concerted actions). Tieto v rámci uvedenej smernice by sa mali zaoberať hlavne otázkami, ktoré najviac trápia Európsku komisiu a jednotlivé členské krajiny – napr. definovanie a zavádzanie garancií pôvodu elektriny z obnoviteľných zdrojov energie, jednotná metodika pre vypracúvanie správ do Európskej komisie podľa smernice a pod. Ak budú mať tieto medzinárodné projekty prínos pre spoločenstvo, budú 100 % hradené z prostriedkov Európskej komisie.

Smernica o podpore používania biopalív

Smernica Európskeho parlamentu a rady 2003/30/ES o podpore používania biopalív a iných obnoviteľných zdrojov energie v doprave vstúpila do platnosti 8. 5. 2003. Obsahom smernice je definícia biologických palív – kvapalných a plyných palív produkovaných z biomasy, rozdelenie na 7 kategórií (bioetanol, bionafta, bioplyn, biometanol, biodimetyléter, bioolej, bioETBE) a 3 formy (čisté biopalivo, biopalivo zmiešané s derivátmi minerálnych olejov, derivovaná tekutina z biopalív ETBE). Smernica stanovuje minimálny percentuálny podiel, v akom by malo využitie biologických palív v členských štátoch nahradiť naftu a benzíny v oblasti dopravy (2 % v roku 2005 – 5,75 % v roku 2010), každoročný monitoring celkového predaja pohonných hmôt v jednotlivých členských štátoch, podiel využívania biopalív a povinnosť predkladať správu komisii. Komisia do konca roku 2006 predloží správu Európskemu parlamentu o stave a o ekonomických a environmentálnych dopadoch zvýšeného využitia biopalív v doprave.

Smernica odporúča zavádzanie využívania biomasy na výrobu biopalív vo viacerých etapách. V prvej etape sa má vychádzať hlavne z primárnej biomasy, t. j. využívania plodín vhodných na výrobu biopalív. Druhá etapa vychádza z možnosti využívania sekundárnej biomasy a odpadových rastlinných olejov. Okrem využívania biopalív smernica podporuje aj využívanie iných alternatívnych palív, ako napr. LPG a CNG. Ďalej sa smernica zaoberá využívaním zmesných palív s nízkym a aj s vysokým obsahom biopalív. Podporuje výskum a vývoj v oblasti vodíka, zavádza normy kvality pre bionaftu a bioetanol (prEN 14214), možnosti podpory rozvoja formou novej politiky a finančných opatrení.

Spolu s touto smernicou sa pripravovala aj smernica, ktorá novelizuje smernicu 92/81/EHS o možnosti uplatnenia zníženej sadzby spotrebnej dane pre minerálne oleje s obsahom biopalív a pre biopalivá. Týmto opatrením sa mal urýchliť rozvoj využitia biopalív rozširujúci základňu energetických zdrojov v Európe. Účelom smernice malo byť primeranou diferenciaciou sadzieb spotrebnej

dane znížovanie produkčných nákladov na výrobu biopalív v porovnaní s fosílnymi palivami. Vytvorí sa rámec na znížovanie sadzieb spotrebnej dane. Uplatňovanie znížených sadzieb v jednotlivých členských štátoch by malo zohľadňovať vývoj cien vstupných surovín na výrobu biopalív. Budú definované špecifické opatrenia vo verejnej hromadnej doprave a v taxislužbe.

Smernica pre zdaňovanie energetických produktov a elektriny

Namiesto uvedeného návrhu však bola 27. októbra 2003 prijatá **Smernica rady 2003/96/ES reštrukturalizujúca rámec spoločenstva pre zdaňovanie energetických produktov a elektriny**. Smernica definuje minimálnu úroveň zdaňovania pre všetky ČK pre celkovú výšku všetkých, aj nepriamych daní okrem DPH. Pre oblasť OEZ a biopalivá je definovaná možnosť znížiť daňové zaťaženie pre všetky energetické produkty, elektrinu a palivá tak v doprave, ako aj pri vykurovaní a výrobe elektriny. Smernica má byť implementovaná do národných legislatív vo väčšine prípadov od 1. 1. 2004 (pre asociované krajiny od dátumu vstupu do EÚ, t. j. od 1. 5. 2004) a v niektorých článkoch až od 1. 1. 2010.

V rámci Európskeho programu pre zmenu klímy bola posudzovaná aj možnosť vytvorenia legislatívnych predpisov pre oblasť výroby tepla z obnoviteľných zdrojov energie. Zatiaľ však výsledná správa Pracovnej skupiny pre stranu výroby ECCP neodporúča v tejto oblasti vypracovanie legislatívy. Aj preto Európska komisia pre tento sektor pripravuje len podporné dokumenty.

Ing. Miroslav Mariaš

**Koordinátor referátu agendy EÚ
Odbor štrukturálnych programov
Sekcia výrobných a sieťových odvetví
Ministerstvo hospodárstva SR
Mierová 19, 827 15 Bratislava 212
e-mail: marias@economy.gov.sk**